

Duffek Mihály

Beszélgetés Vásáry Tamás zongoraművésszel

Vásáry Tamás zongoraművész-karmesterrel beszélgetünk. Szándékosan nem sorolom fel a sok-sok kitüntetést, amellyel az a világ illette őt, amely elismerte tehetségét, tudását és erőfeszítéseit, tevékenységét. Ebben a pillanatban éppen a tizenötödik alkalommal megrendezett Ifjú Zeneművészek Nemzetközi Nyári Akadémiájának munkájában vesz részt, a Kodály Zoltán Ifjúsági Világzenekar mesterkurzusának irányításával. Néhány órán belül megszólal ennek a zenekarnak a produkciója, amelynek próbái még július 13-án kezdődtek. Kezdjük egy intim kérdéssel: hogy érzi magát a koncert előtt, és hogyan zajlott a felkészülés?

Kiválóan, és mondhatom, hogy azóta is, amióta elindítottam ezt az ötletet. Nem mondhatom, hogy zenekar, hiszen ez nem egy egységes, állandó zenekar. Minden évben új tagok vannak, néhányan olyanok is, akik a régiek közül is jönnek. Alapjában véve a debreceni Nyári Akadémiának a szervezése olyan, hogy a Kodály Zoltán Ifjúsági Világzenekar kurzusára szóló felhívás minden évben megjelenik az interneten. A világ minden tájáról jöhetnek akadémiákról, konzervatóriumokból a növendékek, és részt vehetnek az itt folyó munkában. Ez a hetedik alkalom, hogy itt folytatom ezt a tevékenységemet.

Nem itt kezdtem el, hanem Kecskeméten, Kodály szülővárosában 2006-ban. Éppen ott jártam valamilyen ügyben, és akkor jött a gondolat, hogy Kodály Zoltán emlékére, aki a mi nagy mesterünk és az egész világ tanítómesternek ismeri el, Japántól New Yorkig és Kínától Dél-Amerikáig, illene, és jó volna, ha lehetne szervezni egy fiatalokból álló zenekart, a Kodály Zoltán Ifjúsági Világzenekart. Persze tudtam, hogy ez az egyike azoknak az ötleteknek, hogy ha megpendíteném valahol, amire a válasz az lenne, hogy igen, ez egy gyönyörű ötlet, de hát a pénz... Egy ebédre voltam hivatalos Kecskeméten, ahol Farkas Gábor, az Európa Jövőjéért Egyesület vezetője is jelen volt. Mellettem ült az asztalnál, elmondtam neki az ötletet, és már majdnem el is fordultam tőle, mert tudtam, hogy mit fog mondani, és meglepetésemre nem azt mondta, hanem csak annyit, hogy jó, megcsináljuk. Létre is hoztuk az együttest Kecskeméten. Bogyay Katalin volt, aki köszöntő beszédet tartott az első hangverseny előtt. Nagyon sikeresen indult a munka, kiutaztunk Brüsszelbe, más belga városban is voltunk. A következő évben szintén megtörtént ugyanez a vállalkozás Kecskeméten. 2008-ban már sajnos nem történhetett meg, tudniillik nagyon egyszerűen „megfűrták” a kecskemétiakat, gondolván, hogy majd az ottaniak fogják megkapni azt a támogatási összeget, amit mi kaptunk korábban, ami meglehetősen naiv elképzelés

volt. Kellemetlen módon és méltánytalanul támadták meg elsősorban Farkas Gábort. Ő akkor azt mondta, hogy ezt nem folytatja, én pedig Farkas Gábor nélkül, és amellet ellenszéllel egy ilyen dolgot csinálni akkor, amikor még szélllel is nehéz, szintén nem vállaltam, azt mondtam, hogy erről szó sem lehet.

A feleségem akkor azt tanácsolta nekem, hogy az igaz, hogy Kodály Zoltán Kecskeméten született, de én meg Debrecenben születtem, miért nem próbálom meg Debrecenben folytatni az egészet, mert maga a vállalkozás nagyon szép volt. Tényleg azt érezte az ember, hogy ezek a külföldi gyerekek, akik ide jönnek, viszik a híret a magyar kultúrának, és ehhez nagymértékben hozzájárul az, hogy a Kodály Zenekarban vesznek részt. Természetesen mindig van egy Kodály mű a műsorunkon, és különben is megismerik az országot, megismerik a magyar zenészeket és a magyar zenét. Én akkor ismertem már a Debreceni Akadémiát, elsősorban Duffek Mihályt, aki dékánja az akadémiának és maga is zongoraművész. Dolgoztunk együtt olyan minőségben is, hogy kézzongorás darabokat adtunk elő az egyik Nyári Akadémia nyitóhangversenyén. Amikor megemlítettem neki, nem egészen úgy hittem, mint ahogy Farkas Gábornál, hogy rögtön visszautasítást fogok nyerni, mert hát már volt akkor bizonyos kapcsolat az akadémiával. Korábban meghívtak mesterkurzusra, mint zongoristát. Egyébként véletlenül, pont, amikor a 16 éves emigráció után hazajöttem Magyarországra, akkor rögtön nem, de két évvel később meghívtak Pestre is hangversenyre, és a Debreceni Zeneművészeti Karra. Ez volt az első alkalom, hogy Debrecenben játszottam 16 év után. Amikor megemlítettem Duffek Mihálynak az ötletet, ő úgy látszott, hogy kapva-kapott az alkalmon, mert pontosan egy ilyen jellegű dologra volt az akadémiának szüksége. A Nyári Akadémia nemzetközi megmozdulás, nemzetközi projekt, és azt mondta, hogy akkor igen, elkezdjük, és el is kezdtük.

Ahogy ezt mondtam is, minden évben az anyag más, mert más és más fiatalok jönnek, a kivételeket nem számítva, akik visszajönnek még egyszer, kétszer. Az első próbán láttam, de nem itt, hanem még Kecskeméten is, hogy ez az ifjúsági zenekar meglehetősen nagy vállalkozás. Miért nehéz dolog ez? Azért mert ezek a gyerekek először játszanak együtt, és tulajdonképpen legtöbbjük nem is azért jön el, hogy beüljön a zenekarba, hanem azért, hogy a mesterektől tanuljon, mert állandó hangszeres kurzusok vannak a Nyári Akadémián. A fiatalok hozzák a saját hangszeres darabjaikat, ugyanakkor a zenekari munkában egyszerűben egészen más feladat vár rájuk. Ott olyan zenét kell nekik játszaniuk, amelynek csak egy-egy szólamát játsszák. Ahogy egy zongorista eljátszik egy darabot, az az egész művet játssza, míg a zenekarban a hegedűs és az oboás is a saját szólamát, mint szólista, de az, hogy egy sort játszom és utána 26 taktus szünet következik, ehhez nincsenek hozzászokva. Ahhoz még kevésbé vannak hozzászokva, hogy hallgassák a másikat, hogy mit játszik, mert még, hogy ha kamarazenét játszanak is, ott két-három ember muzsikál együtt, nem száz ember.

Amihez legkevésbé vannak hozzá szokva az az, hogy van ott egy karmester, annak van egy pálcája általában, és azt is kell nézni, nem elég csupán a kottát olvasni. A kottaolvasásnál még az a probléma is felmerül, ahogyan mondtam, hogy nem azért jönnek ők ide, hogy részleteket, taktusokat játszanak egy-egy műből, amikor rájuk kerül a sor, hanem azért, hogy az ő szóló darabjaikat vigyék a tanáraiknak. Tehát elsősorban azokat gyakorolják, és hát gondolják, ránézve a zenekari kottára, hogy ez ahhoz képest nem olyan veszélyes. Persze veszélyes, mert, hogyha valaki valamit nem tud, azt meg kell tanulni. A zenekari műsort tíz nap alatt kell megtanulni, és hát az első nap kvázi nem tudják az anyagot. Elmondtam, hogy mik a nehézségek, amelyek tulajdonképpen lehetetlenné teszik, hogy tíz nap alatt egy zenekari koncert műsorát megtanulják, megtanulják az anyagot és felkészüljenek egy olyan koncertre, ahol aztán már senki nem kérdezi azt, hogy hogyan készültek fel, előtte milyen tapasztalatok, gyakorlatok vannak. A nézőtérén ülők megvették a jegyüket, eljöttek a koncertre, és egy profi produkciót akarnak hallani. Általában eddig mindig megtörtént a csoda, mert ez a profi produkció megszületett.

Volt olyan pillanat is tavaly, hogy az első próba után bementem Duffek Mihály dékáni szobájába és azt mondtam, hát én akkor ezennel hazamegyek, mert ez képtelenség. Sem számban, sem minőségben a zenekar nem volt kész arra, hogy első próba legyen, és gondoltam, arra meg még kevésbé, hogy utolsó próba és hangverseny. Emlékszem Beethoven V. szimfóniájával kezdtük, amiről azt gondoltam, hogy mégiscsak ismerik a darabot. Kiderült, hogy egyáltalán nem ismerik. Ezután jött a Kodálytól a *Galántai táncok*, amely még a rutinos zenekaroknak és magyar zenekaroknak is – például a Rádiózenekarnak is, amellyel többször előadtuk a darabot – mindig nehéz, különösen nehéz feladat. Kvázi nem is voltam rá kíváncsi, hogy most milyen lesz ez a próba, mert azt már el sem tudtam képzelni. A legnagyobb meglepetésemre a *Galántai táncokat* jobban játszották, mint Beethoven V. szimfóniáját. Hogy miért, ma sem tudom. Valahogy összeállt a darab, és mentünk Milánóba, felállt a közönség, tapsolt. Mondhatom, mindez véres verítékkal történt mind a rendezőség, mind az én részemről. Jött az idei hangversenyünk, ami ennek pont az ellenkezője. Az volt a legrosszabb a hét alkalomból is, a mostani a legjobb, a legjobb társaság. Már maga a koncertmester, aki annyira avanzsált a saját pályáján, hogy már a drezdai Staatskapelle Zenekarban játszik, ami egyike a világ legnagyobb zenekarainak. Nem is jött volna el, ha nem tudja, hogy hova, kikhez jön és kivel fog együtt dolgozni. Nekem is nőtt a gyakorlatom például abban, hogy hát ugye próbál az ember, próbál kétfajta módon, a déli szünet, ebédszünet előtt én az egész zenekarral. Ez tiztől egyig szokott lenni tartani. Délután pedig az asszisztens karmester próbálja a szólamokat. Tehát egyidejűleg egy külön teremben van a vonósoknak, külön teremben a fúvósoknak a próba. Ezt megosztva csinálják a szólamvezetőkkel és az asszisztens karmesterrel, aki eddig Hámori Máté volt, de ő most

már nem ér rá, mert megvan az ő saját zenekara Budapesten. Idén Bolyky Zoltán kiváló fiatal karmester látja el a feladatot, aki nagyon sokat segít nekem a munkában. Én most fogom őt először hallani dirigálni. Tudniillik az a szokásom, hogy amikor valamilyen új terembe megyünk, ahol az akusztikai relációk teljesen másak, felmérem az aktuális hangzási lehetőségeket. Ha például tíz napig készülünk egy bizonyos teremben, a Liszt teremben és utána megyünk a Kölcsey Központ termébe, teljesen mást lehet hallani. Olyan hangszerek, amelyek el tudtak bújni, most egyszeriben kiemelkednek, mert az egy nagyon analitikus terem, azonnal hallatszik minden hiba, amit valaki játszik. Ahol én állok, a karmester helyén, onnan nem lehet kontrollálni, hogy hogyan hangzik tulajdonképpen a terem, hanem bentről a teremből, a nézőtérről, a színpadtól távolabb. Hogy mit hall a közönség most, az sem egyforma. Néha jobb oldalon mást hall az ember elől, mást hall hátul. Különböző helyekről kell meghallgatni, hogy hogyan szól a zenekar. Amit például általában észrevettem, hogy a basszus nem szól annyira. Mit lehet csinálni? A csellistákat és a bőgőket kifordítani a hangszerükkel a közönség felé. Ilyen kulisszatitkok vannak, amiket csak úgy lehet megcsinálni, hogy én letről hallgatom. A zenekar már ilyenkor azért úgy tudja a darabot, hogy nagyjából el tudják játszani akár karmester nélkül is, de azért például a Kodály *Galántai táncok*-ban annyi tempóváltozás van és annyi gyorsítás, lassítás, hogy ha nincs ott egy ember, aki irányítja a folyamatot, akkor szerteszét megy a dolog. A mai alkalommal, amikor öt órakor kezdődik a próba, akkor meg fogom kérni fiatal barátomat, Bolyky Zoltánt, hogy most ő dirigálja le az egész műsort, és én letről hallgatom, és ez minden koncert helyszínen így lesz, ahol meg kell nézni az akusztikai viszonyokat. Nagyon-nagyon meg voltam most elégedve, mert az, amit az előbb kezdtem el, hogy ez újdonság, amit még eddig nem csináltam, hogy az utolsó két nap, az első hangtól az utolsóig megállás nélkül lejátszunk az egész műsort, de még a szünet helyén is szünetet tartunk, mert az egész más dolog, hogy ugyanazt a zenét, hogyan és mikor játszom. Leülök, és vagy ott kezdem el, ahol a nehézség van, vagy eljátszottam az egész darabot és az utolsó taktusokra figyelek különösen.

A világversenyekeken is ugye, a sanszoknál óriásit nyom a latban, hogy ki, mikor játszik. Mert ugyanaz a versenyző, tegyük fel, azért nem kerül be a döntőbe, mert pont a legkiválóbb játszik előtte, és akkor rögtön azzal hasonlítják össze, és az egészen más, mintha a legrosszabb játszott volna előtte. Itt ugyanígy van. Ha például én szólóra készülök, mint zongorista, akkor eljátszom egészben a darabot, de nem tudom, hogy az idegstamina hogy fogja azt bírni, hogy én most végigjátszom egy tételt, még egy tételt, még egy tételt, és hogy az utolsó darabnál milyen állapotban leszek. Ezért történik meg az, hogy aki ezt nem csinálja, azt a legnagyobb és a legkellemetlenebb meglepetések érik a pódiumon, mert ki fog derülni, hogy mind az, ami nagyon nehéz volt és jól kigyakorolt, az könnyedén fog menni. Azokon a helyeken, amelyekre rá sem gondolt, hogy ebben valami

nehézség lenne, egyszeriben ott hasra esik. Ez is történt itt, amikor először egyben eljátszottuk a műsort. Az egész műsort, az utolsó négy napon egyben eljátszottuk. Nagyon nézett a zenekar, hogy pontosan ez történt, hogy olyan váratlan helyen egyszerűen pánik keletkezett, mert egy valaki nem jól lépett be, mondjuk egy harsonás és akkor az összes többi ment utána, a zenekar másik része meg megy tovább. És ott keletkezett egy óriási nagy luk. Tulajdonképpen ilyenkor van az a kellemes helyzet, amikor a karmester leállítja a zenekart és újrakezdi a darabot vagy tételt. Ez elég ritkán fordul elő, de ebben az esetben abszolút meg volna rá a lehetőség, mert egyszerűen annyira gyakorlatlanok a gyerekek, hogy még egy olyan hirtelen változás, hogy például más akusztika, plusz a koncerttől való ijedség előidézhet egy ilyen állapotot, amikor nagy baj van, de ezt minimalizálja az, hogy ha hozzászokunk, hogy így egyben eljátsszuk az egész műsort.

Az előző gondolatokból az derült ki, hogy ha karmesterségre adja valaki a feljét, akkor nem lehet tudni, hogy szakmai felkészültsége vagy a pszichológus mi-volta-e az, amelyik az erősebb, és hogy melyik, melyik helyzetben szükséges. Nyilvánvaló hogy a karmester hangszere emberekből áll, és amiért különlegesen bonyolult, hogy mindazt a kifejezést, amit a műben szeretne ábrázolni a közönségnek, át kell vinnie a zenekari tagokhoz, és a zenekari tagoknak erre reagálniuk kell. És való igaz, hogy az, a fiatalokból évente újjászülető embercsoport, együttes, amely ezt a produkciót nyújtja, nagyon gyakorlatlan még, hiszen a zenekari kurzusnak pontosan az a célja, hogy a zenekari gyakorlat megszerzéséhez adjon segítséget, akár ilyen, éles helyzetben is.

Ez nagyon igaz, hogy a pszichológia milyen fontos. Egy esetet mesélek el. Az *English Chamber Orchestra* a világ egyik leghíresebb kamarazenekara, Londonban működik és állandóan turnézik. Volt egy óriási, hosszú, amerikai, fásasztó turnéjuk, ahol Mozart „Nagy” G-moll szimfóniáját eljátszották ötvenszer vagy hatvanszor, és akármilyen csodálatos szép darab, azért már kicsit a könyökükön jött ki, és az is, hogy most még egyszer kell eljátszani, és pláne elkezdni próbálni. Londonban volt egy koncertünk, és ez is szerepelt a műsoron. Érdekes módon a kiváló zenekar, ezt a művet, amit már annyira tudott, mikor elkezdtem velük próbálni, valami gyalázatosan játszották. Unták, meg fáradtak voltak a turné után. Ezt megéreztem az első taktusnál, és inkább azt mondtam nekik, hogy este találkozunk. Fogalmuk nem volt, hogy én, hogyan képzelem a darabot. Minden karmesternek a saját ízlése szerint megvannak a maga kérelmei. Azért mégis jó lenne tudni, hogy hol lassít, hol gyorsít, mennyit lassít, mennyit gyorsít, mennyi ideig vár ki stb. Az lett az eredmény, hogy úgy játszottak a koncertemen, mint ha életükben először játszanák a darabot, vagyis nagy érdeklődéssel, figyelemmel, nagy lelkesedéssel, és akkor hirtelen friss volt a darab, ami különben poros lett volna vagy hát unott. Ilyeneket is tudni kell, hogy mikor kell abba-hagyni a próbát. De néha van olyan, hogy az utolsó másodpercig próbálunk, mert ott van a figyelem, de néha azt érzem, hogy ezért vagy azért fáradtak, és

most már egyszerűen képtelenek befogadni az új instrukciókat, amivel csak rosszabbat érek el. Nem elég, hogy nem fejlődik a darab, de rosszabb lesz tőle. Fáradtan valamit gyakorolni, valamint csinálni, az inkább árt a végső előadásnak.

Duffek Mihály: Szerényen nem esett szó arról, hogy ahhoz, hogy ez a csoda megtörténjen ezzel az együttessel a 10 napos munkafolyamat végén, kivételes empátia kell, ami nem minden karmesternek van meg. Ami miatt különösen szoros lelki kötődést érzünk mindannyian Vásáry Tamás iránt, az pontosan ez a fajta tudás, képesség, ez a fajta ismeret, hogy életkortól függetlenül, éppen fáradtságtól vagy kipihentségtől függetlenül minden pillanatban azt az impulzust nyújtja a zenekarnak és a mögötte ülő közönségnek, amiből csak friss, üde és nagyon aktív, lelkes produkció születhet. Ez olyan érték, amit mi nagyon kevés emberben látunk és többek között ez is az oka annak a szoros kötődésnek, ami nem csak hivatalos értelemben, hanem emberi értelemben is jelen van.

Vásáry Tamás: Köszönöm. Nagyon kedves, jól esnek ezek a szép szavak, amiket elmondta. Azt is mondhatom, hogy ehhez hozzájárul az, hogy ezt a frissességet alapjában véve csak egy olyan fiatalember tudja produkálni, mint amilyen én vagyok, 82 évesen.

Ez így van. Ha már a 82 év szóba került, a hosszú életpályán az ember munkáját bizonyára különböző módon elismerik. Ha valaki kiemelkedően magas színvonalú életpályára képes, meg tehetsége, szorgalma, munkája, mentalitása ezt lehetővé teszi, akkor bizonyára sok-sok kitüntetés is előfordul az életében. Legutóbb, ha jól tudom a Nemzet Művésze megtisztelő cím érkezett a kitüntetések sorába. Furcsa lesz a kérdés, mert sokkal több azon emberek létszáma, akik az élet során nem jutnak kitüntetéshez, hiszen nem is azért születünk és nem is azért dolgozunk, de csodálni szoktuk azokat a honfitársainkat, akik ilyen módon kiemelkednek közülünk. Azt soha nem szokta senki megkérdezni – régen volt egy Csákányi László által énekelt dal, „Doktor úr a maga szíve sose fáj” kezdettel –, hogy ha valaki a kitüntetést megkapja, egyrészt általában az átvételkor, mik a meghatározó érzései, illetve utána hogy viseli ezeket a címeket. Hiszen ennek azért felelőssége van nyilvánvalóan és megfelelő súlya is – gondolom – az öröme mellett.

Vásáry Tamás: Eddig még ezt a kérdést nem is tették fel nekem. Szokatlan kérdés. Magam sem gondoltam ilyen módon rá ebből a szögből nézve, de valóban érdekes megfigyelni, hogy tulajdonképpen mindig úgy megyek egy ilyen díjátadásra, hogy ez egy játék. Ez olyan, mint amikor a gyermek kap egy játékot. Ha mégis eljön az a pillanat, akkor realizálom, hogy ez azért egy szép dolog, mert innen megtudom, hogy kaptak valamit. Az, hogy tapsolnak egy koncert után, abban egy udvariassági gesztus is van, de sosem tudja az ember, hogy most tulajdonképpen mennyi ebből a rutin a tapsolásban és mennyi nem. Egy példát mondok, azt, amikor én Amerikából egy amerikai turné után először játszottam

Hollandiában. Amerikában a turné folyamán megtanultam azt, hogy az igazi-igazi nagy siker a standing ovation, vagyis magyarul, amikor feláll a közönség, és úgy tapsol. Megérkeztem időben Hollandiába és ott már szünetben felállt a közönség. Aztán már a tizedik alkalommal, amikor ez történt, meg is tudtam a helybéliektől, helybéli magyaroktól, hogy ez a szokás. Egyszerűen akármennyire tetszik vagy nem tetszik az a koncert, a közönség felállva tapsol. Vagy ennek az ellenkezője, hogy az Edinburghi Fesztiválon vagy általában Londonban, illetve Angliában, nincs ütemes taps. Nem létezik az ütemes taps. Legyen az Karajan, Fischer Dieskau, a legnagyobb művészek, mint Rubinstein. Nem ismerik ezt a formát. Itthon, ha valakinek nincs ütemes taps, az megbukott, mert a legborzalmasabb előadásokon, mondhatnám amatőr szintű előadásokon is bejön az az ütemes taps, amit Kodály nem nagyon szeretett. Ezért nem lehet azt tudni, hogy mennyi ebből rutin, mennyi szól annak az előadásnak, a sikert tulajdonképpen nem tudom lemérni. Egyetlenegyét érez az ember, hogy van a levegőben valami, most valami történt vagy nem történt.

De az igazi elismerés, hogy ha kitüntetést kap az ember. Mert ez azt jelenti, hogy itt értékeli azt, ami jó abban, amit csinálunk. Jó érzés, és utána jön a személyes, a szubjektív hozzáállás annak a részéről, aki kapja. Ki az, vagy milyen testület vagy milyen város az, amelytől kapom. Nálam a világ összes városa közül első helyen Debrecen áll. Egész egyszerűen azért is, mert életem legboldogabb éveit itt éltem meg. Később nagyon nagy boldogságok értek mind a magánéletemben, mind a pályámon, de mondhatnám, hogy legtöbbször az egyik területen nagyon boldog voltam, a másik területen nagyon boldogtalan. Most, ahogy a könyvemet írom, és felolvassák nekem, és úgy lektorálom, korrigálom, akkor látom, hogy milyen vegyesen adták mindig a legnagyobb drámát és a humort is néha. A legdrámaibb pillanatokban valami humoros dolog történik, és az ember azt sem tudja, hogy, most azt hová tegye. Tehát a szubjektív hozzáállás az én esetemben, már említettem: Debrecen az első város. Nem azért mondom, hogy bókoljak, hanem ezt most komolyan gondolom. El kell, hogy mondjam azt a történetet, amit általában el szoktam mondani, ha valamit komolyan gondolok. Sura Cserkaszkij, a nagy orosz zongorista, aki már nem él, nagyon rossz kolléga volt, mindig rosszakat mondott a kollégáira. Egy nap azt mondta a menedzsere, hogy „te magadnak csinálsz rossz propagandát, féltékeny vagy a kollégákra. Mindenkiről lehet valami jót mondani, próbáld meg te is.” Első koncert. Kérdés a koncert után: Mi a véleménye Klara Haskilról? Válasz: Bécsben a koncertje nagyon szép volt. Kérdés: És mi a véleménye Rudolf Serkinről? Válasz: New York-ban hallottam, Schubert estét adott, nagyon imponált, rögtön, ahogyan elkezdte az egész műsort. Kérdés: És Wilhelm Kempffről? Válasz: Őt Berlinben hallottam, pont, amikor a Beethoven ciklust csinálta. Kérdés: Mi a véleményed Vladimir Horowitzról? Válasz: Ő egy nagy zongorista. De ez egyszer komolyan gondolom...

Ezt is sokszor elmeséltem Debrecenben, most megint elmesélem. Én tudtam, hogy nekem mit jelent a város, pontosan, amikor elkezdtem a könyvem írását, ami most megjelent. Tavaly az első része és most remélhetőleg még ebben az évben kész leszek a korrektúrával, a második rész is megjelenik. Ez nem életrajzi, hanem életregény. Nagy a különbség a kettő között. Amit éreztem, hogy nekem ki kell írni magamból ezeket a gyönyörű gyerekkori emlékeket, amelyek Debrecenhez fűződtek. Mondhatom, hogy itt élesen elválasztódott az a periódus életemben, hogy Debrecenben éltem 12 éves koromig és utána felköltöztünk Pestre, mert édesapám az első debreceni kormányban lett államtitkár, Nagy Imre helyettese. Akkor felköltözött a család Pestre. Így lett vége a debreceni csoda gyerekkornak, ami különleges élmény volt. Mondhatom 6 éves koromig nem voltam boldog, mert valahogy nem szerettem gyerek lenni. Abban a pillanatban, ahogy lett egy pályám, egy mesterségem, egy hivatásom, abban a pillanatban jól éreztem magam a bőrömben. Elkényeztetett csodagyerek is voltam, akit csodáltak a kortársai, a többi gyerek. Ez egy privilégium volt. A nővérem 10 évvel idősebb volt. Ennek alapján nagyon boldog gyermekkorom volt, különösen 6–12 éves koromig. Szívesen jöttem ide vissza, mert mindig visszahívtak hangversenyekre. Amikor emigráltam, akkor az igazi bizonyosság megszületett, hogy tényleg nekem Debrecen mit számít. Nekem egyáltalán nem volt honvágyam például Budapest után. Nagyon nehéz időket éltem át pontosan 12 éves koromtól egészen 23 éves koromig, amikor is elhagytam az országot. Debrecen a boldog időknek a városa volt. Szubjektíven mondom, de objektíven is, én ilyen várost nem láttam. Például a templomok. Megvannak a szokványos gótikus templom típusok stb., de ez, a mi Nagytemplomunk, ilyen nincs. A Péterfia utcán több helyen laktunk. Az utolsó állomás a Püspöki Palota volt. Ahogy kinyitottam a szemem reggel, a Nagytemplom tornyát láttam, és akkor még a világ legszebb hangú harangja, a Rákóczi-harang szólt, ami sajnos a bombázás alatt lezuhant és eltört. Az emigrációban jöttek az álmaim, és egy visszatérő álmom, hogy ott vagyok a Nagytemplommal szemben a Kossuth téren, és ez az álom annyira erős volt, annyira valós. Ez nem álom, most tényleg itt vagyok. Ez abszolút visszatérő álom volt, majdnem azt mondhatnám, hogy minden héten, de legalábbis minden hónapban egyszer előfordult. Mindig végtelen boldog érzésem volt, amikor ott voltam és utána a csalódás, amikor felébredtem.

Eljött a pillanat, amikor 16 év után először hazajöttem az első feleségemmel, aki életében először járt Magyarországon, holott magyar volt, de emigrációban született. Ő vezette az autót. Egy olyan utat akartunk választani, ahol még nem jártam. Direkt nem Hegyeshalomnál, hanem valahol északon jöttünk be az országba, teljesen ismeretlen helyeken jártunk. Már ahogy közeledtünk Debrecenhez behunytam a szemem, hogy kicsit olyan legyen, mintha álmodnék, álmodnám azt, hogy egyszeriben ott vagyok a Nagytemplommal szemben. Beértünk a városba és feleségem kérdezte, hogy hol van a Nagytemplom, és amikor elég

közel értünk hozzá leparkoltunk és kézen fogva vezetett, mert sajnálta ezt a fiatalembert, aki vak... Amikor odaértünk a templommal szembe, akkor mondta, hogy nyisd ki a szemed, és akkor megláttam. Ez egyike volt az álmoknak, azzal a különbséggel, hogy eddig mindig felébredtem, most pedig nem, hanem ébren álmodtam tovább. Ez nekem bebizonyította, hogy nekem mit jelent Debrecen. Bármikor, bármiféle módon alkalmam volt kapcsolatba kerülni aktuálisan a várossal, mindig nagy öröömre szolgált. Az első volt, hogy a díszpolgárságot megkaptam. Az Akadémiával is volt kapcsolatom, volt koncertem is. Ezután jött, amikor az Egyetemen díszdoktorrá avattak. Nekem addig volt már két díszdoktorátusom, mind a kettő Londonban. Méltó módon csatlakozott a Debreceni „királyi” Akadémia. Nekem ez egy királyi hely. Emlékeztem rá, hogy ez a második alkalom, amikor az aulában vagyok és doktorrá avatnak valakit. Először Vásáry Istvánnak, legidősebb unokatestvéremnek a doktorrá avatásán voltam. Ő a híres debreceni polgármesternek a fia volt, három évvel ezelőtt eltávozott közülünk. Ez volt a második alkalom és ez különleges érzés volt. Úgyhogy most röviden válaszoltam a feltett kérdésedre...

Duffek Mihály: Bizonyára nem lehetett mindennapos érzés az aulában zongorázni abban az ünnepi hangulatban. Bocsánat a szubjektív megjegyzésért, édesapám egyik életfilozófiai gondolata volt, hogy úgy kell élnünk, mint ha örökké élnénk, mert nem tudjuk, hogy meddig tart. Ezért én csak azt a jókívánságot tudom mondani, hogy úgy kell élni, hogy valóban örökké élünk, mert mi ezt hisszük és látjuk az örökifjú karmester példáján is. Nagyon reméljük, hogy nem ez volt az utolsó találkozásunk, hanem a mostanit még sok-sok követi. Szeretnék ehhez további jó testi és főleg jó lelki egészséget kívánni.

Köszönöm szépen, és én is viszont kívánom ugyanezt.

Köszönjük szépen.